

Ангеліна Євгенівна СИМКІНА,

молодший науковий співробітник відділу кримінологічних досліджень

Науково-дослідного інституту вивчення

проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса

Національної академії правових наук України (м. Харків);

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1897-3997>

Науковий керівник:

Олег Володимирович НОВІКОВ,

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,

науковий співробітник відділу кримінологічних досліджень Науково-дослідного інституту

вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса

Національної академії правових наук України (м. Харків)

ДО ПИТАННЯ ПРО ФОЛОВІ ЯВИЩА КОРУПЦІЙНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ: ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ

Філософія вчить, що у світі немає жодного явища, яке б з'явилося із небуття, само по собі. Явища соціальної дійсності виникають по-різному, у тому числі шляхом часткової трансформації з інших споріднених явищ [1, с. 80]. Окрім цього, на функціонування та відтворення одних соціальних явищ впливають інші соціальні явища. Таким чином, можна говорити про існування діалектичного взаємозв'язку між окремими явищами.

У кримінології традиційно вирізняють певні асоціальні явища, які не належать до злочинних, але детермінують окремі її прояви або ж пов'язані з нею. Ці явища отримали назву «фонові». Вони виражаються у формі соціальних відхилень від встановлених норм і цінностей, несуть загрозу дестабілізації суспільних відносин. Фонові для злочинності явища здійснюють системний негативний вплив на всі сфери суспільного життя, відносини між людьми, стан моральності й правопорядку у державі в цілому [1, с. 80].

У науці існує декілька визначень поняття фонових явищ злочинності. Так, А. І. Алексєєв розглядає фонові явища як самостійно існуючі соціально-негативні явища, які пов'язані із злочинністю. Н. Ф. Кузнецова визначає фонові явища як правопорушення, що не утворюють злочинів, але тісно пов'язані з ними [2]. До фонових явищ відносять: нелегальну міграцію, стихійну урбанізацію, тиражування засобами масової інформації сумнівних цінностей, дитячу бездоглядність та безпритульність, бродяжництво та жебрацтво, трудову незайнятність працездатних осіб, низьку культуру, наркотизм, немедичне вживання психоактивних речовин, проституцію, тіньову економіку, безгосподарність [1, с. 81]. Як бачимо, окремі фонові явища здійснюють потужний вплив на розвиток злочинності в країні.

Досліджуючи корупційну злочинність, можна побачити тісний її взаємозв'язок з такими асоціальними явищами, як:

1. **Корупція.** Відомо, що явище корупції включає в себе не тільки криміналізовані форми поведінки, але й деякі адміністративні та дисциплінарні проступки. На наш погляд, тісний зв'язок між корупційною злочинністю та корупцією, прослідковується в тому, що вчинення адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, в майбутньому може призвести до вчинення корупційних злочинів. Наприклад, службова особа порушуючи встановлені антикорупційним законодавством обмеження та заборони постійно незаконно одержує подарунки від знайомих осіб. Відчуваючи свою безкарність, ця особа в майбутньому може погодитися на отримання неправомірною вигоди.

2. **Клептократія.** Клептократична модель організації влади передбачає використання чиновниками владних повноважень з метою швидкого збагачення (примноження капіталів) шляхом розкрадання бюджетних коштів і привласнення майна. Становлення клептократії, головним чином, відбулося у роки роздержавлення власності та первинного накопичення капіталу кримінального походження [1, с. 76]. Відомий економіст О. Пасхавер відмічає, що в українському суспільстві сформувалися дві групи домінуючих інтересів – це фінансові інтереси корумпованого чиновництва та бізнес-інтереси власників великого капіталу, які прагнуть забезпечити собі тіньову ренту. Між цими двома групами впливу виникла система олігархічних відносин [3, с. 108]. Явище клептократії, на жаль, є характерним для українського чиновництва. Отримуючи доступ до сфери державних фінансів, посадові особи намагаючись задовільнити свої потреби у розкоші, вчиняють низку корупційних злочинів.

3. **Бідність працюючих людей.** З часів отримання незалежності публічний сектор України характеризувався незадовільним фінансуванням та численним бюрократичним апаратом. Низький, навіть можна сказати ганебний, рівень заробітних плат змушував осіб, уповноважених на виконання функцій держави, шукати заробіток «на стороні» шляхом створення кримінального бізнесу або ж «кришуючи» напівлегаль-

ний чи нелегальний бізнес. Зазначене сприяло стрімкому поширенню корупції в країні та залученню до кримінальних корупційних практик невизначеного кола осіб

Окрім вищезазначених фонових явищ, існують й інші. Але, на наш погляд, найбільш тісний взаємозв'язок корупційної злочинності проявляється з асоціальними явищами наведеними вище.

Також слід зазначити, що існує й зворотній вплив корупційної злочинності на інші фонові явища, які є характерними для злочинності взагалі. Так, корупційна злочинність сприяє поширенню проституції, наркотизму, явища розповсюдження контрафактної продукції, тіньової економіки тощо. Це пов'язано з тим, що посадові особи або отримують неправомірну вигоду за «кришування» тієї чи іншої незаконної діяльності або мають долю у кримінальному бізнесі. Таким чином, корупційна злочинність здійснює потужний вплив на суспільну свідомість та спричинює поширення інших асоціальних явищ.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що корупційна злочинність є дуже поширеним явищем, яке заповнило усі прошарки суспільного буття та потребує комплексного, міждисциплінарного дослідження і вивчення. Для розробки ефективної стратегії запобігання та протидії корупції в Україні, необхідно також досліджувати фонові явища корупційної злочинності.

Список бібліографічних посилань

1. Кримінологія : підручник / В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуйська та ін. Харків : Право, 2014. 440 с.
2. Дмитрієнко Ю. М. Фонові явища в корупції та економічній злочинності як актуальні джерела девіантної правосвідомості. *Корупція: регіональні та галузеві тенденції*. 2003. С. 82–89. URL: <http://inter.criminology.onua.edu.ua/materials/sborniki/korruptcia/Dmitrienko.htm> (дата звернення: 19.03.2018).
3. Головкін Б. М. Загальна характеристика детермінантів злочинності в Україні. *Форум права*. 2014. № 1. С. 106–111. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_1_21.pdf (дата звернення: 19.03.2018)

Одержано 20.03.2018